ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 78

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՅԻՍ 1845

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այս օրագրութեան ... որ կը յառաջանայ ... տարեկան գինը 125 դահեկան ։ Ի Պոլիս ... Ի Զմիւռնիա ... [illegible] ։ Ի Տփխիս ... [illegible] ։

Ընդունին ... Ի Տէհրան ... Ի Ըզմիր ... Ի Կալկաթա ... Փարիզ ... [illegible] ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա 5 Մայիս ։

Այսօր շաբաթ Օսմանեան շոգենաւով՝ Արքայի Սուլթան Մէճիտի Մեծ նաւակապետը և մեծագոյն մաշտոր Հաճի ահմետ փաշան իւր հետեւորդներովը հասան քաղաքիս նաւահանգիստը՝ սոյն Նաւատորմին զօրով, և օրը մեծարեալ շարունակելու իրենց ճանապարհորդութիւնը դէպ 'ի Կոստանդնուպօլիս ։

Բայց քանի օրուան նոր կարգադրութեան համեմատ, այս կազմերէն մաշտարածանի կանչած մեծ կոստանդնուպօլիս դարձող նաւապետները ամէն ետև Զանդովայի քանակին արգելանոցը պէտք ընդունելու իրենց պահպանութեան օրերը կատարելու, ուստի միւսոց նաւապետները արդէն նոյն քաղաքական պահանջն են ։

Նոյն օրը՝ Բարձր արժանապատիւ Մեծանձն փարթամութեան ընծայուած քաղաքէս շոգենաւով դէպ 'ի Կոստանդնուպօլիս ։

Հայրապետական նախկին ընդհանուր կառավարիչ փոխանորդ անցնող աւուրց երկրորդ հասաւ այս Մանասջլէ շոգենաւով, և քաղաքիս արգելանոցին պաշտօնեաներ ընդունեցին այս տեղ և քանի մը օր քաղաքս մնալէն ետև շարունակելու է իր ճանապարհորդութիւնը դէպ 'ի մայրաքաղաքը ։

Բանահիւսութեան յայտ երևոյթ մը՝ անցեալ ամիս որ մեռաւ (պէշան օքեա) խմելով մասամբ թէ այս անձնասպանութիւնը սիրահարութեան ապահովութենէ մը յառաջ եկեր է ։

Կաղղիոյ ուսումնական երևելի խրատական և փառաւորաններէն Պ. Տիւրէն, 1844ին գիրք մը շինեց և Փարիզ ապեց՝ դաղղիացի կենցաղական խրատութեան վրայ ։ Այն գրքի Ըրգ երկրորդս Ռուսաստան Պետար գիրքը կարդալով՝ և մեծ հաւատական նեղոյ գէմ բաներ գտնելով՝ իր ժողովուրդին հազց յառաջ կենցաղով մը որ՝ այս գրքին կարդացողներ է ։ դաղղիացի շատ երևելիներ ալ այս բանիս համար՝ ամէն մէկը իրենց փոխ ժողովքներ բերին ։ գիրքը իրենց ալ քննեն, ուրիշներուն ալ քննել տալու ։ և Ռուսաստան Պետերին քանի պէս գտան ։ ուստի ինքն ալ հաւակ եղաւ որ՝ անոր բոյնին պէս ըլլայ

Առաջարկութիւնը՝ Ռուսաստանին համար քաղաքութիւնը քննելով մանկ գտաւ որ՝ Ռուսաստանը իրեն նման հոգևոր իշխանութիւնը անհամաձայն գալու բան է բերել այս կառավարիչը ։ և թէ Պ. Տիւրէնին գիրքը յոյժ խրատական գիրք մը էր, Ռուսաստանը անիկա պատասխանելու իշխանութիւն չունէր ։ ուստի վճիռ հանեց, և Ռուսաստանին կանգնակը հրատարակուիլը խափանեց ։ և իրենց ալ խնդրեց տպագրողները որ կառավարութեան արտօնութեամբ այն կենդանի դաղղիոյ ուղղութեան երկիրներուն մէջ չի կրնար հրատարակուիլ ։

Պ. Տիւրէն ալ իր բարեկամ եղբայրակցներուն մէկէն մարտ 3ին գիր առած ըլլալով՝ որուն մէջ անուշութիւնով կըգրէր եղբայրակցը թէ ինչու համար այդպէս պատասխանատութեան արժանի գիրք գրելով հասարակաց զայթակղութեան պատճառ կուտաս ։ Նոյն ամսոյ 6ին այն նամակին պատասխանը գրեց ։ որուն մէջ կ'ըսէ որ՝ համաստ կողմանէ հաւատական եկեղեցիին պատուած չեմ՝ և պատուելու չունիմ ։ իմ ձեռնարկեալ ամբողջութիւնս միայն խրատական կենցաղական սովորութեանց վրայ են ։ և այս գիրքս էր որ՝ Եղբայրակցին փոխանցելեան ինքնուրոյն առանձնական տարի 1824ին և 1826ին ։ Հինգերորդ գրքիս մէջը ինչ որ պատասխանատու խօսք կայ նէ՝ ամենն ալ այն գրքին առջին մասին մէջը կայ ։ բայց այն ատենը ըստ մեծ կարգաւոր մը և մէկ եկեղեցական մը չելաւ որ գիրքս դատապարտէր ։

Թագաւորը մարտ 9ին՝ առանձին հրամանագրով՝ ազգութեան խորհրդականներուն բռնած վճիռը հաստատեց Ռուսաստանի Պետերին կանգնակը խափանելուն վրայով ։ և վճռոյն գործադրութիւնը յանձնեց ազգութեան ներքին գործոց և պաշտամանց վերակացու Պ. Մորդէն նախարարին ։ ասիկայ ալ կանգնակը հրատարակող Ռուսաստանին գրեց ։ և պատասխանը ստացաւ, որ գրուած էր Լիոն քաղաքը մարտ 11ին ։

Արդէն Պ. Տիւրէն վերջինիս նամակին մէջ, և կառավարիչները կ'ըսէին որ՝ ընդհանուր գրքին մէջ համաձայն փափքին հոգևոր իշխանութեանը դէմ բան չկայ ։ և թագաւորական վճռոյն ալ նպատակը այն է որ՝ հոգևոր և աշխարհական իշխանութիւնները իրար չի խառնուին ։ Ռուսաստանը՝ այս խօսքն ընդունելով՝ ներքին գործոց և կրօնական պաշտամանց վերակացու նախարարին կ'ըսէ որ՝ ես ալ այս երկու տեսակ իշխանութիւնը իրար խառնել չեմ ուզեր ։ բայց այս բանիս մէջ խառնուած կ'ըսեմ ։ որովհետև իմ կանգնակս աշխարհական իշխանները կըգալն արգելէն, որ գաւակը անոնց չէ՝ եկեղեցական իշխանութեան ձեռնաս տալ պատասխանը ։ և որովհետև Կաղղիոյ ազգութիւնը այն է՝ քաղաքական օրէնքը հաստատուած, որ թէպէտ համայն հայրապետ եկեղեցւոյ գլուխ գիտեն։ և համայն ամենէն եկեղեցական բաները վերաբերեալ վճիռը ընդունիլ կըխօսան, բայց համաձայն հայրապետին սորագրութեանը եկած կանգնակը անգամ հրատարակուելէն առաջ այս գային կառավարութեան առանց կըքննէ ։ և մինչև որ անկէց հրաման չառնուի, չի հրատարակուիր ։ և առաքելին խորհրդականները ամէնն ալ աշխարհական են ։ ուստի այս քննութեան դէմ կըբողոքէ Ռուսաստանը, և նոր եկած թագաւորական վճիռը՝ աշխարհական իշխանութիւնը եկեղեցական խրատութեան տակ ձգելով բաներուն խառնուելով երկու իշխանութիւն իրար խառնել է կ'ըսէ, և չընդունիր ։

Այս վէճիս վերջին հետևութիւնը որ կըլլայ նայելը՝ Հայրենասէր օրագրոյս յետագայ թիւերուն մէջ կըգրենք ։

Ընդամենը Զմիւռնիոյ անգղիական մարաչալէն՝ Պոպոս անուն նաւուն վրայ հասած ժամանակ նոր ամսականին օրագրոյս մէջ պատմած էինք ։ սոյն վրայ ասիկայն անգլիացոց և սպաննեցաց մէջ եղած վէճը չէ լմնցած, և հիմաց անգլիացիք նոյն գործը նորոգեցին ։ Հնդկաստանի պատերազմական ասպարիզաց շոգենաւը՝ ձախերերը պաշտպանելու համար կանչելով՝ անցած օրերուն մերձենալէն առած մէկ ուրիշ պատերազմական նաւ մը քաշելու ասոնք՝ Զմիւռնիոյ մարտնչցէն շոգենաւ մը վրայ կրակ բերին ։ Սպանիոյ ծովային զօրութեան ընդհանուր հրամանատարը Պ. Լուսո՝ Զմիւռնիոյ կուսակալին բողոքեց ։ և կուսակալը բողոքը մերժեց ըսաւ ։ երբ որ Սպանիացւոց ազգութեան Ընդհանուր նաւորդ Պ. Գիւանտնէյ անդամ համբ՝ անգղիական ազգութեան ծովակալին մերձաւորութեամբը ազգութեան խորհրդականներուն ամենակը բողոք ըրաւ, պատասխան առաւ որ Զմիւռնիոյ կուսակալը իրենց գործ է, և խօսք ալ չունի է որ՝ անկից ետքը մէկ մըն ալ ատանկ բան չըլլայ ։ և մարտնչցին առձակից գտած գործերուն ալ՝ նոյն ատենը իր պաշտօնէն ձգեր են ։

Ընդգէճական ջէյի բռնած նաւուն նուաստեր Պ. Մելմօնա՝ մամուլ խորդագական Մեկսիկոսին մէջ մէկ նոր կղզի մը գտեր է ։ որուն պատմութիւնը՝ Մէքսիքօյ անուն անգլիական օրագիրը այս կերպով կ'ընէ ։

1843ին Հոկտեմբեր ամսոյ մէջ՝ երբ որ այս նաւաստեր Ըսպերեաքեայի Ալպաէշ նաւահանգիստէն դէպ 'ի Հարաւային Ամերիկայի Մասաչուսեց ուղղ կ'երթար, Պանիշի կղզին անցնելով՝ այս կղզիս տեսաւ ։ բէլ մը հեռուէն նաւուն վրայի կողմն անմնելով՝ խորշու վրայ գնացած

ապաստան քարերու մէջ երեցան իրեն . բայց երբ որ մօտեցաւ՝ տեսաւ որ ինչ ծառերով և մացառներով (չալըլըգ) գոցուած կղզի մը եր : Միծաննը նաւաստար կարծեց որ ասիկայ առաջկուց ծանուցուած կղզիներուն մէկն է . և մտքին մէջ հաստատեց որ Պարիսինոյ ըսուած կղզիքին եղած տիափ ըլլայ :

Երկիւղ առուցելու համար՝ նաւուն մակոյկովը հոն մարդ ղրկեց ու ցամաքը ելլէն . բայց ծովեզերքէն մօտ սև քուսակ (մէրճանն) ապառած գոյացած ըլլալով , որ ծառերուն դոցեր էին , չի կրցան կղզին մօտենալու և դուրս ելլելու . մակոյկը կղզին բոլորտիքը պտըտեցաւ . և գտաւ որ շատ մեծ շրջապատ ունի . քանի մը ժամ առանկ ճանապարհորդութենէն ընելովերուն . Պարիսինոյ կղզին ալ հասան . որ այս կղզիէս հարաւային կողմը կ'իյնայ :

Երբ որ Վալլարէզօ գնաց՝ այն տեղի ծովակալին իմացուց առանկ նոր կղզի մը գտնելը . և անդղիացւոց ծովային աշխարհագրեցնելը աղէկ քննելով անանց մէկուն մէջն ալ այս կղզիս չի գտաւ : Դոնփիէն Վալլարէզօ երևնալու սովորական ճամբայէն քիչ մը դուրս է . կղզին անուն տուաւ նաւուն անունը . և ըսաւ Ինչ որ 9էֆ : Նաւուն վրայէն նայելով այսքան կրցաւ որոշել որ՝ կղզին մէջ մէկ լիճ (կէօլ) մը կայ . և շատ և աղէկ խոտ բուսած է :

Յետագայ նամակը՝ Մեծատոր Ռոպինսոնն անուն քահանային կողմէ Մէկել և Ֆիլատելֆիաններ օրագիրներուն հրատարակիչներուն , Մարտի 3ին :

"Պ . Պէրքէմին քրիստոնեայ ըլլալուն պատմութիւնը գրած օրագիրներդ մեր ձեռքը քիչ մը ուշ հասաւ . և կ'երևի որ՝ այն պատմութիւնը չորամիտ հրէայ մը գրած և ձեռքէ ղրկած պիտի ըլլայ . ուստի՝ թէ որ բանին ճշմարտութիւնը ինչպէս որ եղաւ նէ՝ այնպէս բարեմիտ մարդոց իմացունելը հարկաւոր նէ՝ այն յօդուածներնուդ մէջ իմ անձիս դէմ գրուած սուտ և ծաղրական խօսքերուն պատասխան տալու փխատորութիւն ընաւ չունէի :

"Հօս բանին եղելութեանը ստոյգ պատմութիւնը այս է :

"Պ . Պէրքէմ շատ անգամ ինծի հետ տեսնուած է . և հրէաներուն հիմակուան բռնած ճամբուն սրբութեանց հակառակ ըլլալը ինծի յայտնեց է . կինն ու աղջիկները հաւատական քրիստոնեայ եղած էին . եղբայրն ալ՝ որ երևելի ղեկավարներուն մէկն էր . իր տղաքը մկրտել տուած էր : Պ . Պէրքէմ հիւանդացած ատենը՝ քրիստոնեայ մեռնելու շատ փափաք ունենալը իր բժիշկին յայտներ էր . դանուած թաղին քահանային շատ մը կանչէլին . բայց այս արժանորոնիր անձը եկած ատենը հիւանդը քնացած գտնելով՝ տեսնուելը մէկ ուրիշ ժամանակի մը ձգեց :

"Այն միջոցին ես ալ Վէրոայէն նոր դարձած ըլլալով՝ պարոն Պէրքէմին տանը գնացի տեսութեան . գլխ մէկ սրահ (սոֆա) մը տարին . որ հիւանդին ազգականները քրիստոնեայ կամ հրէայ՝ հոն ժողվուած էին . հիւանդին փոանցի մէջ ըլլալը լսելով՝ կը քննանայ ըսին՝ ինծի , ես ալ անիկայ տեսնելը ուրիշ ժամանակի ձգեցի . տեսութիւնս երկար ատեն չի քշեց . և քովէն զատուած ատենս՝ կինը գլխ մէկզի քաշեց և ինծի ըսաւ որ՝ խաչեմուտերին քանիցուցի . ինչ բան որ հիւանդին խղճմտանքը խաղցելու կարող կրնար ըլլալ նէ՝ քովէն հեռացուցի . բայց Աստուած ինքը անոր սրտին մէջ աղէկ ազդեցութիւն տուաւ

տակաւին կինը հետս կը խօսէր , երբ որ հիւանդին անեռակէն մէկը դուրս եկաւ և ըսաւ թէ՝ պարոն Պէրքէմը կը հարցանէ թէ՝ արդեօք քիչ ատենէն կրնամ մի մկրտուիլ :

"Ամենքս ալ այս պարագայս՝ Աստուածային նախախնամութեան մէկ գործը սեպեցինք . գլխ հիւանդին քովը տարին . որ շատ ուրախութեամբ ընդունեց . առաջնոց շատ անգամ միայը ինծի հասկուցուցած ըլլալը մէջբերելով մկրտուիլ ուզեց . ես անոր պատասխան տուի . որ եկեղեցին իրմէ կ'ուզէ որ՝ շատ վկաներու առաջ հաւատոյ դաւանութիւնը տայ . հիւանդին հետ այս խօսքը խօսած ատենս՝ երկու քրիստոնեայ կին կային քովերնիս . քանի մը հրէնիկ մարդիկ ալ դրսէն ներս հիւանդին քովը կանչել տուի . և հիւանդը անանց քովը հաւատոյ դաւանութիւնը բռաւ բարձրաձայն . որ ամէնն ալ լսելու կարող եղան . վկաները ըսէին կամ ուրիշ հոգի կային . անկէ ետև հիւանդը մկրտուեցաւ :

"Այս խորհրդոյս արարողութիւնը հազիւ լըմնցած էր . պարոն Պէրքէմին եղբայրը՝ որ դրսէն նոր եկեր էր , չխօսիկ քովս եկաւ , և նախապաշարմունքով մը ինծի ապարդինց որ հիւանդին նեղութիւն չտամ . խօսքը մեկի ընելու խոստացայ . և խօսքիս վրայ ալ կեցայ . քանզի անկէց ետքը մէկ մըն ալ չի կրցայ հիւանդը տեսնել . երկու օրէն ետքը՝ պարոն Պէրքէմը մեռաւ . և մինչև մեռած ատենը իր քրիստոնեայը կրվէնայեր՝ թէ որքան հոգեոր ուրախութեամբ իր սիրտը լեցուած էր :

"Հօս եղածին պարզ և ճշմարիտ պատմութիւնը այս է . ինչպէս որ բժիշկները և ուրիշ շատ յարգի մարդիկ ալ կրնար վկայել . դու ալ հաւատամ որ քիչ այս վկայութիւնս ըրկելուս՝ իմ պաշտօնս քեզի արդարացունել չէ միայն . քանզի որքան որ իմ խղճմտանքս կըվկայէ՝ եկեղեցւոյ սուրբ պատուիրանացը հաւատաս ես ինծի ինկածը ըրի . միայն այն էր որ՝ իրին ճշմարտութեանը վկայութիւն տամ :

"Ձեր հաւատարմութեանը վրայ կասկած չունենալուս խնդրեմ որ կերթէ որ այս նամակս օրագրդ մէջ կըդնէք . . ."

փարիզ 3 Մարտ . 1845 :

Խոնարհ ծառայ

Թէոտոր Ռոպինսոն . պաշտօնեայ Ելեէզիա :

Այս քահանայս ինքն ալ բնիկ հրէայ ծնողաց զաւակ ըլլալով՝ շատ տարի չկեր որ քրիստոնեայ եղաւ . և սոյն եղբայրն է Ալֆոնսօ Մարի Ռադիսպօն , որ անցեալ տարիներս այսպէս քրիստոնեայ եղաւ . և սոյն դարձին պատմութիւնը՝ Կոստանդնուպոլիս Սուրբ Բենեդիկտոսի վարժարանը ապուեցաւ հայերէն ուղխարհարար , Մեղեսէր խորհն անունով :

Քրիստոնէութենէն դուրս կրօնքի մը մէջ ծնած և մեծցած մարդ մը քրիստոնեայ ըլլայ նէ՝ թէ և քրիստոնէական կրօնից ճշմարտութեանը ապացոյցներուն աղէկ խելքը հասնելով սուրբ հաւատքը ընդունի , միշտ անոր կըմնայ ըսելու թէ մէկ աշխարհական դիտմունք մը ունէր . կամ հեշտութեան և հանգստութեան՝ կամ արծաթոյ՝ կամ յարգութիւն և պատիւ և մէկ աստիճան մը և պաշտօն մը ստանալու . սերը զինքը քրիստոնեայ ըլլալու հասնեցույց . բայց երբ որ առանկ բաներուն ժամանակը անցած ըլլայ . և հիւանդին աչքին առաջը մեռնելէը սոսկ երևելով յաւիտենական կենաց վճռակը միայը բերելու ժամանակը գայ . և այն ատենը հրէայ մը , և խաստամն հրէայ մը , և ազգականներուն շատը քրիստոնեայ ըլլայէն ետև ինքը՝ տակաւին իր կրօնքէն զատուելու համաութիւն չտալով

հրէայ մը՝ առանկ փափաքով մկրտութիւն ուզէ . այն ալ ուրիշին յորդորելովը չըլլայէն զատ՝ խղճմտանքին անհանգստութիւն տալով բաները աղէկին ամէջէն հեռացունելէն ետքը , ասիկայ մէկնութիւն վերցունելու բան չէր . ազէտ էր և խառնակցաւ բան չըլլար . քանզի թէ որ պարոն Պէրքէմ իր կրօնքին հետ ըլլալով իր աղգին մէջը երևելի օրինադէտներէն էր . թէ որ ազէտ ըլլար նէ աւելի յարելու էր իր մայր կրօնքին . քանզի նախապաշարումը աւելի յառելութիւն է ազէտներուն . ուստի այն վիճակին մէջ ազէտ մը քրիստոնեայ ըլլալը՝ ստուգութիւն չտորհայ աւելի յայտնի օգնելէ կ'ըլլայ :

Հրէաները՝ այս բան խորհրդածութեան ուժէն փախչելու համար՝ սոսր գարձը կարելի է որ բռնութեամբ եղած ըսած են . որպէս թէ կամ հիւանդին քրիստոնեայ ազգականները՝ կամ քովը գացող քահանայն Թովմանձելով նեղութիւն տուած են . այն ալ անանց տուած վըլխուցանէն ազատելու համար յանձնառու եղած է մկրտուելու . բայց այս նամակս՝ ամէնքան տեղը 'ի սեղը զատելով՝ ուրիշ խօսքերու հաւատալու միջոցը չի թողուր :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

29 Մարտ .

Բարձրագոյն Դրան Հիւլինական խնդրոյն վրայօք կը պարապի առ այժմ , որ դրեթէ մի և նոյն վիճակին մէջ է , և ամենևին փոփոխութիւն մը չընդունեց . բայց սակայն յուսալի է թէ՝ պաշտօնական երկու մեծ տէրութիւնները՝ Օսմանեան տէրութեան ունեցած պատերբ խրատանքները իմացընելով . Ըսեւքի խորհրդարանին հանեցընելին զայն Բարձր . Դրան սահմանադրին՝ և նոյն կողմի նահանգներուն հանդարտութեան համար պահանջած արդար խրատակերներուն հաճելի կերպով մը պատասխան տայու : Այսու ամենայնիւ Օսմանեան կառավարութիւնը՝ կ'երևայ թէ առանկ պարագայի մը մէջ ինչ որ պէտք էր նէ՝ գործքի դրած է :

— Օսմանեան նահանգներէն եկած պատգամաւորները , չորրորդ երեք անգամ՝ չարունակ Բարձր Դրան կերթան , որ Արքայութեան Բարձր ատեանէն անանց հարցընէ իրենց քաղաքներուն վիճակը :

— Փոխադրեալ դեսպան Մամռփինը Պ . տը Պուրգընէ ը Հէնդշարլիի որ Զորգանի կայսերին պաշտօնեայ իր հեռանկարներուն Մ'ըծ . Իրլանտայի ծառուցանելու՝ Մեհեմմէտ Րէշիտ էֆէնտիին ձեռքէն շնորհակալութեան համար իր Միեանա տիրոջ գրած նամակը : Օգոստոսեան Գեզնոկիայը մեծ մարդասիրութիւն ցուց տուաւ Մամռփին դեսպան հիւրընկալած ատենը :

— Բարձր . Դրան ալլթանին առանձնութեան հանդէսը մասնդրս ըլլալու է , և արդէն անոր պէտք եղած պատրաստութիւնները կը տեսնուին :

— Կ'ըսուի թէ՝ Ռուսաց Մ'եծ . Դեսպանը նոյնպէս որդի բարձրագոյն Կոստանդին մեծ դուքսը Վենետիկ դողքերը քննելու գալու է , և այս պարագայս ժամանակ քաղելով՝ յանձնարարս մեյլարառ յուսոյ ստանալու ալ գալու է :

— Անցեալ հինգշաբթի օր՝ Ընդդրեայ դեսպանատանը մեծ խնճոյք մը եղաւ . իրիկունն ալ փառաւոր պարահանդէսը , որ անոր ներկայ էին ամբողջականին պէս Պէ . օրյոյ երևելիներուն փոփոխ տղաքները և ալ օտարներէն 'ի զատ՝ Տէրութեան գործակալներուն մէկ մասը , և զանազան տէրութեանց դեսպանները և այլն :

— Կոստանդնուպոլսոյ Հունաց Լեբլանոս անուն

…փորձը իր պաշտօնէն հրաժարելով, հինանց սիւնհոդոսը Ռուսիոյ։ Պիրան հրաժարման ժամանակ մը բրաւ նոր պատրիարքի մը ընտրութիւնը, այն ժողովքին մէջ մեծագոյն մասին հաւանութեամբ Միլիքի առաջնորդ Գ. Մելետիոս ընտրեցաւ Ռուսիոյ Պիրան հաստատութեամբ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք 22 ապրիլ։ Մինչև հիմայ բարձրագոյն ատեանն, որ պէտք էր նէ գործի դրուէլ իրաւանց, ազատութեանը և հանգստութեանը համար. բայց ցեղը և Մորայի ցեղերուն իրարու հակառակ մասնաւորներին չարունակ ասիլթ տալով՝ այս ատենութիւնը փոփոխելու, երբեմն և երբեմն ապստամբութիւններու անդամ պատճառ կ՚ըլլան, ինչպէս այս վերջին չորնմանով առած լուրերնիս ալ ծանուցանեն ԹԷ՝ ապրիլ 17ին այս երկու ցեղը Մանի և Կրամոնի մէջ իրար մեկմեկու զարնուեր են, և այն օրէն հետէ անդադար մեկմեկու դէմ կռուին. որչէն շատ վերջի պարեցին և չատ արիւն թափեցաւ. քանզի երկու կողմն ալ բաւական կորուստներ կատարեցին, այսու ամենայնիւ դեռ ...մասնակցութիւն մը չանցուեցաւ. բայց փախստական եղան փաշային զօրաց մը զօրքով դէպ ՚ի նոյն կողմը գնաց և անշուշտ պիտի զսպէ այս խռովութիւնը։

—Ապրիլ 20ին Նաւարինապատին մեծ ծովագնացներուն պատերազմական ֆրեկաթով մը գնաց ՚ի Պարսական կղզիներ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ

Պետերբուրգէն կըգրեն. մարտի 10ին կէս օրէն առաջ ժամ էսկը՝ սուրբ Պետրոս Պօղոսի բերդին եկեղեցիներէն նետուած թնդանօթներուն ձայնը հասարակութեան աւետեց, որ Ռուսաց կայսերուհին ծառայից իշխանին կողակիցը Մարիա Նիկոլայևնա մեծ դքսուհին մէկ մանչ զաւակ մը ծնաւ։ Արդարև այս ծնունդ կայսերական ընտանեաց մէջ էր՝ այս լուր փոյթ քաղաքին մէջ մեծ ուրախութիւն և ցնծութիւն եղաւ։ Նոյն օրը կայսերական ատեան հետ մասնակցութիւն ունեցող Թագաւորական յատուկ ուխտաւորներ զկեցին այս երջանիկ դիպուածոյ ուխտաւորներ. և այն իրիկուն պատուական լուսաւորութեան հանդէս եղաւ։ Նորածին իշխանին անունը Նիկողայոս դրին։ 11ին՝ Ռուսաց եկեղեցին հանդիսաւոր պաշտօն եղաւ այս բանիս համար ՚ի շնորհակալութիւն Աստուծոյ. և բոլոր մեծամեծները հոն գտնուելով՝ պատարագին արձակումէն կարգը արքայական պալատը գացին Միքայելի Կայսրուհին ստեղծել և անդ ՚ի բերկրութեան. Օգոստափառ Թագաւոր Կայսրը հրաման հանեց որ սուրբ վերնոյ պալատէն, քանզի նոր եղբայրը Միքայել մեծ դուքսին անդրանիկ որդուն համար եղած սուրբ տաճարին մերձ չէր։

—Աստուածածին ամեն տեղ գիւղաքաղաքներ մասնաւորութեան կողմէ գնահատելէ կը հաստատուի. ԹԷ որուն ամեն պէտք ըլլայ նէ՝ գրաւականով (աւելնով) կրնայ այն տեղերը առանձ առնել. սրբուելու համար ալ ... որ ըլլալիքը ակրութեան օրինաց որոշուած է. և առաջ մարդիկներին ծանր շահով առած տեղերնին վերցունել պիտի ըլլայ. առանց երեք ամիսէն ... առած տարի միջոցով կըտորուի. շահը առած տարի ...ն պիտի վճարուի, և պիտի ըլլայ ... վերջ։

—Սերբիոյ ամենայն Ռուսաստանի բնակչաց ձեռագրեր եղաւ. և գտնուեցաւ որ 62,500,000 բնակիչ է Ռուսիոյ՝ որոնց մէջ կըպարունակի մասնաւոր ալ՝ կէսան 49,734,000. գերմանացիք 5,000, ...ականի թաթարներ 2,000,000, հրեայ 2,182,000. խալթացի, զաղդեացի, անգղիացի, ամենը մէկէն 5000. հայ և յոյն 60,000. պօհէմեան կամ չինկենաք 2,500.

—Մոսքա քաղաքը՝ որ 1147 թուին սկսած է շինուիլ, 1847 թուին 700 տարուան քաղաք կ՚ըլլայ. ասոր քաղաքական մեծ տօնախմբութիւն պիտի ըլլայ հոն այն տարին. և որովհետև երկաթ ճամբայ պիտի շինուի սոյն քաղաքիս համար՝ որով Պետերբուրգ և այս քաղաքս իրարու հետ պիտի միանան, Ասոր. Կայսրը հրաման ըրած է որ՝ հարկաւ այս ճամբան մինչև այն ատենը լմննալուն պատրաստութիւնները տեսնուի. երկու մայրաքաղաքին իրարմէ հեռաւորութիւնը 600 վերստ ըլլալով՝ երկաթ ճամբուն երկայնութիւնն ալ նոյնքան պիտի ըլլայ. Մէկ վերստը 1500 կանգուն է որ ասուերն ալ արևելեան քիչոաւ ...ին կ՚ըսեն։

—Ռուսաց արքունիքն մէջ ալ իմնասուն մարդոց յարգութիւն ընելու օրինակները կը շատնան արդէն։ Պէրբիոֆ անուանեալը իր բանաստեղծութեան մէջ շատ գերազանց, և գաղղիացւոց Լաֆոնդէնի բանաստեղծին հաւասար կըսեպուի. ասոր բանաստեղծութիւնները պարզ՝ բարակ և անուշ զուարճութեամբ ըլլան, մարդոց բարոյական վարդապետութիւնը կատարեալ փորձով ամեն մարդու կըծանօթացունեն և սիրելի կընեն. հիւսիսային երկիրներուն բնական անզարդութիւնը՝ ասոր գրչին տակը մէկ մաքրաւոր գեղեցկութիւն մը առած են. ասոնց գեղզգիններուն բարքը և անական կատարելութիւնները՝ հին նահապետաց ժամանակին բարուց և անմեղութեանը շատ աղէկ կընմանցունէ. ասոր առաջ գիրքը ամենուն ձեռքը կըպտըտի. և իրը՝ Կրիլոֆ մեծերու վերջին ծերութեան հասնելով մեռաւ նէ՝ ազգին յուղարկաւորութեան հետ Սէն. Կայսրը իրեն ալ ասոր մահուանը փոյթ ասաց ըրաւ. և թաղման հանդէսին՝ որ անթիւ բազմութիւն ժողվուած էին, Ռուսին կայսերական Մեծութիւնն ալ անձամբ ներկայ գտնուեցաւ։

Մէկ յարատութիւն մըն ալ հանեցին բոլոր Ռուսաց ազգին, որ այս բանաստեղծիս յիշատակ մէկ փառաւոր մահարձան մը շինուի՝ հասարակաց ծախսով. և այս գործոյս վերակացու ընելու մէկ ընկերութիւն մը հաստատուեցաւ, որուն գլուխն է հասարակաց ուսման հոգաբարձու Պ. Ավարոֆ նախարարը. որոց անդամներն են Պ. Պլուտոֆ կոմսը, որ առեն մը աշխարհակառ Ներքին գործոց հոգաբարձու էր. Պ. Տօնտուքոֆ—Քօրսաքոֆ իշխանը, որ գիտութեանց ճեմարանին նախագահի փոխանորդ է. Պ. Վ. Կոծէյպուի իշխանը, որ խոհեմ հեղինակ մըն է. Պ. Օլէնինէֆ, որ Պետերբուրգի հանրային մատենադարանին կառավարիչն է. և հանգուցեալ Պ. Կրիլոֆին բնակած ատենակարարը (վասին). Ամենողորմած Թագաւոր Կայսրը Ինքն ալ օրինակ և յորդորանք այս բանիս առաջ կըտանի։

Նորդուն գալեր և նախանձելի փոյթ։

ԱՆԳԼԻԱ

Մարտ 13ին, Լոնտոն քաղաքը հասարակաց խորհրդարանին սենեակին մէջ Լօրտ Ըշլըրդ առանձին մէկ մը առաջարկեց որ՝ պալատէն քաղաքական իրաւունքներէ, որ քալտուինը վճիռ ընէ, ամեն մարդ իրեն կրօնքին կերպովը ինչ բան որ յարգի սեպած է նէ՝ այն բանին վրան երդում ընելը ընդունելի սեպուի. ասիկայ ՚ի վաղուց հետէ Օսմանեան մեծագոյն տէրութեան երկիրները գտանուելու մէջ ընդունելի սեպուած է, որ իր իշխանութեան տակը գտնուած ամեն կրօնքի մարդոց՝ իրենց հաւատացած գրքին վրայ երդում տալ կուտայ. և իրենց սրբազան գիրքը միայն անոր հաւատացողներուն կ՚առաջարկէ, որ անոր վրայ երդում ընեն։ Անգղիա ալ կար այս սովորութիւնս, բայց ամեն կրօնքի չէ։ Քուէքէր և Մորավեան եղբարք և Մեննոնականք ըսված աղանդէն եղողները՝ իրենց կրօնքին համեմատ երդում ընելէն նէ՝ կ՚ընդունուէր. ուրիշ ինչ կրօնքէ ըլլար նէ՝ չէր ընդունուէր. մինչև որ քրիստոնէութեան կրօնից վրան երդում ընէր։ Իսկ այս սովորութիւնս կամ օրէնքս հրէայներուն անդամ կըբանեցունէին. (ինչպէս որ անդամները Տավիտ Սօլօմոնեանն ևսնեցի հրէի մը ընելին՝ այս օրագրոյս նախընթաց թերթերուն մէկին մէջը պատմած եմք) Լօրտ Ըշլըրտը կ՚ուզէ որ՝ այս աղանդաւորներուս տրուած ազատութիւնը ամեն կրօնքի ալ տրուի։

Այս ալ հասկան առէն զանուն՝ իր առաջարկութիւնը հաստատելու համար ըրած առեմախօսութեանը մէջ առակապէս անոր վրայ գանկատ կ՚ընէ որ՝ Լօրտերուն սենեակը վերջին անգամ եղած վճիռներուն մէջ՝ տէրութեան աստեղագիրը՝ Ըշլըրտմնե բաւած իշխանաւորներուն վրան առաւ բերաւ. որովհետև Լօնտոնի քանի մը թաղերուն ընտրութեամբը՝ Ըրտէրմաններուն կարգը մտնելու յարմար սեպուած յարգի անձինք չուզեց ընդունիլ. քանզի հրէայ էին. և քրիստոնէից ընելու հաւատարմութեան երդումը չէին կրնար ընել։ Այս նախատինքս Ըրտէրմաններուն կարգին վրան չի մնար. Լօրտերուն սենեկին խորհրդական անդամներուն է։ Քանզի քանի մը տարի կայ որ՝ ալտէրմաններուն ընկերութիւնէն բազմաթիւ մէկ աշխատագիր մը ներկայացուցած էին լօրտերուն սենեկին խորհրդականներուն, որուն մէջը յայտնած էին թէ՝ անգղիական տէրութեան հըպատակ և մովսիսական օրինաց հետեւող մարդոց մէջ շատերը կըգտնուին՝ որ թագաւորին շատ սիրով կապուած են, և երկրին օրինացը հնազանդ են. և ընկերական պարտքերնին անդադար կըհատուցանեն ուրախ՝ անգղիական տէրութեան մէջ պաշտօններու հասնելու յատկութիւն և արժանաւորութիւն ալ ունին։ Այն ատենը լօրտերը այս աշխատագիրս չընդունեցին. ասոր պատճառ արժանաւոր հրէայներուն մինչև հիմայ մէկ աստիճանի մը չի կրնալ հասնելնին՝ հին սովորութեանն մնացած մէկ բան մըն է, որ լօրտերը մինչև հիմայ հաստատուն կըբռնեն. և ասիկայ չէ՝ ... տրուն քանի ... ալ կըհարկադրեն այս օրէնքիս հնազանդիլ, որ մինչև հիմայ առաջին զօրութիւնը չէ կորանցուցած. և արդէն մեզ կըփափաքին որ այն օրէնքը վերնայ, և ամենն ալ հաւասար քաղաքական ազատութիւնը վայելեն։

Վողովրդի պատուական անդամները և Լօրդ Մէօր՝ որ է քաղաքապետը, ամենն ալ կարգաւ խօսելով Լօրտ Ըշլըրդին բաներուն հաւանութիւն տուին. և ամենը միաբան վճռեցին որ վերջալ խնդիրը ընելու առաջարկել։

—Անգղիոյ կառավարութեան լաւ բռնած խորհրդականներուն սենեակը՝ հրէայները քաղաքական պաշտօններու հասցունելու վրայօք եղած խնդիրը առաջ կըդնէ. որովհետև Անգղիայի մէջ շատ հարուստ և յարգի հրէայներ կան, ինչպէս են պարոն Ռոշիլտ, պարոն Մոնթէֆիորէ, և ուրիշներ, որ առանց շատ փոյթ մարդիկ քաղաքական պաշտօնի կըհասնին. և ասոնք՝ թէ հարստութեամբ և թէ խելքով անոնցմէ վեր են, միայն հրէայ ըլլալնուն համար այն պաշտօններէն զրկուած են։

Տէրութեան մեծ ատենադպիրը՝ որ Լօրտ Ճոնսըն կ՚ըսուի, այս խնդրոյս վերաբերեալ պարագաները ամենն ալ բացայայտ խօսքով մէջ բերաւ. և մինչև հիմայ այս կողմն եղած խարութիւնը գէշ և անիրաւ բան ըլլալը հաստատեց. և այս խարութիւնը վերցունելը ամեն կերպով յարմար սեպեց. ասոր վրայ հասարակութեան համար ազատութիւն ժողովել ալ հարկ եղաւ. քանզի ամենն ալ միաբան ասոր հաճեցան։

ԳԱՂՂԻԱ

Փարիզու Սէն Լուի (Սուրբ Լուդովիկոս) եկեղեցւոյն մէջ՝ մարտի 5ին կէս օրէն ետև ժամը ութուկէսին, հիւանդ տարօրինակ գիպուածը պատահելով բա–

ւական չփոփոխութեան ու խաղաղութեան առիթ է եղեր՝ նոյն եկեղեցւոյն գանուածներուն մէջ :

Իմմէ փոքր մը եպիսկոպոս Մենսինեօր Օլիվիէն մաքի շարժման շուրջ օրհնէ նոյն եկեղեցին քարոզ տալ սկսեր էր շաբաթը երեք անգամ՝ գաւառական հաղորդութեան արժանաւոր պատրաստութեան ընելու. համար ժողովուրդը յորդորելու վրայ. որով֊ հետեւ առաջնոց երկար ատեն այս եկեղեցւոյ մէջ քաշանայութիւն բրած էր, ինքը ծախսատուն մարդ մը ըլլալով՝ քարոզը մտիկ ընելու համար շատ բազմութիւններ կուգային. և ունկնդրաց մէջ երեւելի էին Թագաւորական պալատին Տիկնայքը. Կնիկով որ՝ որ նախարարի մըն էր. հօն գտնուեցան Օմալի դքսուհին, (Փարիզին Թագաւորին հարսը), և Մատամ Դէլմանիզին, Աբբա Պոպուրկի իշխանուհին, որ եկեղեցւոյն մէջ իրենց յատկացեալ տեղ ունէին :

Պարոպը նոր սկրած ատենը՝ որ ընդարձակ եկեղեցւոյն մէջ բարեպաշտական մեծ լռութիւն մը տիրած էր, յանկարծ մէկ աղաղակին ձայնիւն մը ելաւ, գտնուածները ամէնն ալ սարսափելով եղան : Այսօր աւելի բնրանը անաւնէ ըրաւ որ՝ հոն գտնուածները ամէն մարդ իրեն ձեռ եղած դրմէն փախչելին դուրս ելնելու. մէկ աղաղակ մը, մէկ ցռռոում գուրում մըն է փրփռաւ : Եպիսկոպոսը ամպիոնէն կիջուցրելու ժողովուրդին որ հանդարտին. և քիչ քիչ հանդարտեցան, խաղաղութիւնը տիրեց : Այսօր անցաւ. ուրեմն ամէն մարդ փնտռել և հասկնալ ուզեց, որ ի՞նչ եղաւ. այն ձայնը ի՞նչ էր :

Բոլոր Մոնթլը քաղաքն ծագը կեցող ծուխերով մարդիկը՝ որ այն ատենը ինչ որ իրելեն բռնած ձեռնաւնը կղզաշէնին, շուտ մը հոն հասան. և քննելով գտան որ՝ եկեղեցւոյն գավին փանդռակապատին (չէպէրին) ետեւը նստարաններուն տակը չուաններով կապած ժողովն ծխնչի մը դրեր են. անանկ որ՝ երբ որ այն տեղի դուռը մէկը չի գիտնալով բանար նէ՝ հօն դըրված գիւղակէա հիւթը պիտի շփփելով բռնկէր. և կրակը ծխնչին պիտի անցնէր. ինչպէս որ եղաւ ալ. Իւ ատոր հաստատութեան նշան գտնուեցան ծխնչին կտորները, չուանները, և փտած հիւթը որ տակաւին դրանը վրայ փռած էր. և ծխնչին բռնկելուն սաստկութենէն դուռն ալ կտոր կտոր եղեր էր :

Այս խառնակութեան ատենը բան մըն ալ եղեր էր. որ այն ժամանակը մարդ չէր իմացեր. բայց ամէնուն միտքը հանդարտելէն ետքը նորէն յիշեալ եղաւ այս տեսարանէս : Մէկ մարդ կինի մը՝ յանկարծակին փախը իրեն չիզերուն (սինիրներուն) դըպչելով՝ առջաւով եկեղեցին ի գուց. մինչեւ նստած տեղէն վերցուցին պաշարանք տարինէն՝ շատ աշխատեցան. և հօն անոր պէտք եղած օգնութիւնը ըրին :

Նոյն ատենը ծուխերուն մարդիկը սկսան փնտռել թէ այս չարութիւնը ընողը ով էր. բայց մինչեւ հիմայ (Կըսէ օրագիրը մարտի 7ին), բան մը չիմացուեցաւ : Այն ծանոթը մէկը գտան որ սիրտը եղեր չիտեմ էր. ձեռքը փիրաւորուած. և յանկարծ տակէն տակաւին ծծաւմ կը հոսէր. և ծխնչին հագցած տեղէն իր հագնած տեղը երկու ասքի չափ հեռաւորութիւն հագիւ ունէր : Այնչափ կարծիքը անոր վրայ հաստատելով՝ ամիկայ բռնեցին. հարարակութեան ալ՝ նայէ հիմայ ինչ կըսեն՝ ըսելով ապատոայքներ կ՚ընէին : Բայց շատ չանցաւ իմացուեցաւ որ՝ այս մարդս դիւ֊ ձով մըն է եղեր. խանութն ալ եկեղեցւոյն մօտերը. և սովորութիւն բրած էր որ՝ քանի որ Մենսինեօր Օլիվիէն քարոզ կուտար՝ ամիկայ ալ քարոզը մտիկ ընելու կուգար : Այն աատեն ալ անզգուշութեամբ մը ձեռքը պատուհանին զարնելով ապակին կոտրեր էր, և այն կտորտանքներէն ձեռքը կտրեր էին. ձեռքը կապելն ալ՝ անոր համար ըլլալը տեսնողները վկայեցին :

Տակաւին չի գիտցուիր թէ այս ընողը ինչ միտքով ըրաւ. Ըսեմք քանի մը դող յաւելագոյն ա֊ ատոնց ըրին որ եկեղեցին գտնուողները յանկարծ չփոթին, և իրենք այն մէջէն ներս մտնեն, ասոր առնոր դրպանէ (ճէպէն) առաւ և ուրիշ բաներ փիրցուցին : Հասերն ատանկ կարծեցին. բայց բան մըն ալ չի պղծուեցաւ. գողցուածը ամէնը հինգ ֆրանք էր (21 ½ ղահեկան) : Երեւեք ընողներուն գիտաւորութիւնը աւելի գէշ բան մըն էր մի : Ասիկայ ի հարկէ կ՚իմացուի, երբ որ ընողը գտնուի նէ :

Օմալի դքսուհին և Պոպուրկի մեծ իշխանուհին Գըլէմանդըին՝ որ յղի ալ է, և յղութեան եօթն օրերը մօտ է, ամենևն վախով տանուըրայ եղած ատենը՝ հանդարտ և անշփոթ մնացին. մինչև քարոզին վերջը եկեղեցին կեցան. և մինչև որ ըրոյցին հիւանդութեան պատահած խեղճ կնոջը առողջութեան վրայօք կատարեալ տեղեկութիւն չառին նէ՝ կինայլեւ Թագաւորական պալատը չի դարձան :

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիերէն եկած գիր մը կ՚իմացունէ որ՝ շատ չի քըշեր Երզրում Կառվո կորոնք, մինչև որ կրակ ու զէնք շատ ամեն գաւառներուն՝ ուր Անգլիան մեծ գործերով ալ գտնուի ու լեգէոններ խոստմունք փրցնել է Անգլիայի տայ փոխա տասնկենէն ... Ֆրան Անգլիոյ կառավարութիւնը ուշադիր է այս ամեն արտաքին գործերուն վրայ, բայց Անգլիան անոնց հետ համաձայնիլ կարողութիւն չունի ... Անգլիա ալ իր ուժը ու զօրութիւնը խնայելու պէտք է կայ ... մինչ Ամերիկա այն ալ գաւառի մը ... Օսմանեան քաղաքակերպութեամբ ...

Անդրանիկ Անգլիոյ խորհրդարանին մեծ արքունական մանրամասնութեանը վրայ ...

Մոսկուայ Լոնտոն Փարիզ ...

Այսպէս ուրեմն ...

Ռուսաց կառավարութեան գործն ալ կատարեալ հանդարտութեան մէջ չէ. նորէն անոր հետ պատերազմ բացուելու հարկ մը կ՚երեւի. և ասիկայ այն կողմերը հասարակութեան ալ ծանօթ է. քանզի Երզրում Կառսոյի մարդիկը ամէն տեղ կըհռչակեն որ պատերազմը պիտի նորոգուի :

Այսի Անգին անուն ցեղ մը կայ արաբացւոց, որոնց գլուխը չէյխ Պէճիրի անունը, որ ասկէց առաջ գաղղիացւոց հետ բարեկամացեր էր. Երզրում Կառսորին կողմը անցեր է. և Ռուսաց կայսեր հետ մէկ պիտի ըլլայ՝ թէ որ նոր մէկ պատերազմ՝ մը բացուի նէ. ասկէց առաջ հաճաւ մը կըպարզեր. որպէս թէ՝ Երզրում Կառսոր՝ Ռուսաց կայսեր հետ պատերազմ ունի. բայց սուտ ըլլալը իմացուած է. մարդ չի հաւատար. քանի որ չէյխը Ռուսաց երկիրն է. ուժը նեղցած է. ասկէց առաջ Օրանի անապատներուն պտըտած ատենը՝ որ հագիւ տարի մը կայ անկէ հետէ. գաղղիացւոց զօրքը ետեւէն էին. ուշ չէին բռնած. ուր : Արաբացիները անանկ բռնած են որ՝ Երզրում այս մարդս յանկարծ ըլլալու ըլլալը գաղղիացիները այն երկիրէն վռնտելու համար. ուստի շատ մեծ յաջողութիւն կուտան :

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ըսկէտ և Կամբրիճի քանի մը պատերազմական նաւեր՝ Ռուսաց ածխի ծովը երկաթի վրայ կեցած են : Այս տեղութիւնները հին ատենէ մէկ գործողութեամբ մը կըպատրաստուին Ռուսաց տէրութեան տուրք մը տալու. քանզի ամենամեծն ձերմակ ծով մտած ատենները Ռուսաց երկիրներուն առջեւէն կանցնէին. հիմայ վեց ամիսի չափ կայ որ՝ գաղթականութիւնը փոխեց և այս տարուս փերջանալ կ՚ուզեն : Ռուսաց կայսրութեան մեծ նախարարներէն մէկը՝ Պօսքեշան՝ իշխան Անի անուն տէրութենէն մեծ դատավար իշխանութիւն առած է այս բանիս վրայ պէտք եղածը ընելու. Ըսկէտ և Կամբրիճի քաղաքացիները Պանճէր կընստին. քանզի խօսքը հոն պիտի ըլլայ լըմնցնել. բայց Ռուսաց դեսպանը մինչեւ հիմայ Լոնտոն նստած է. Պանճէր գալու վրայօք պատրաստութիւն ալ չի տեսներ. և պատճառ կըբանէ՝ որ ճամբաները դէշ ըլլալուն համար եղած տեղը մնացեր է. և խօսք տուեր է որ՝ մարտ ամսոյ մէջ Պանճէր երթայ. պատերազմական նաւերը պատրաստութեան վրայ են որ՝ թէ որ Ռուսաց տէրութիւնը իրենց ուզածին պէս պատասխան չի տայ նէ՝ կայսրութեան ծովեզերեայ քաղաքները առնելու պիտի ձգեն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնք անուն օրագիրը հետադայ լուրերը կըծանուցանէ անցեալ ամսոյս 21էն :

Պաշտօնատարները միայերան կըստիպեն թագաւորը որ ծերակուտաց թիւը աւելցնէ ... որ ընտրութիւնները ... միայն հոն ոչ մէկ գործակալները իրենց կողմնապահութիւն ունին, բայց ամենայն ծերակուտաց միաբանութեան հետ բոլորովին հակառակ ըլլալով, ասոր համար ... դրամներ ակնկալող ... իրենց ... գործակալներ ... նոր ... ըլլալու, և այս բանիս հարեւանցի կերպով ալ թագաւորին կամքը կըգործածեն քիչ մը : Ըստ սովորական թագաւորին օրինաւոր պատճառներով հաւանութիւն չի տար այս նոր կարգադրութեանը, մանաւանդ որ այս ալ կըմտածէ, թէ օրինակի աղագաւ այլ եւ 12 ծերակուտաց անձնաւոր անուշի ինչպէս հաւանական է, այն նոր գործակալներուն ամէն մէկուն ամսական վճարելու համար քիչէն բերէ 6,000 դրահմէի ծախքութիւն պիտի տայ հասարակութեանը, ընդ հակառակն որ հասարակութիւնը հաղար ու մէկ հարկատուութեանց կարօտ է :

—Աթէնքին մեծնակին վրայ ամիսոփ գաղթական մը առնելու համար կրծանուցանենք թէ նախկին Պաշտօնատար պարոն Մավրոգորտատօ որ շատ գանազան ծառայութիւններ բրած էր ազգին, և բոլոր ազգն ալ այս բարեխնամեալ անձին վրայ մեծ յոյս ունէր, թէ պէտք չէր քաղաքէ մանաւանդ Երզրումին համար բանաւոր կարծիքներ ... այս օրերս մեռաւ ... այն ատենը բերին որ ... հաւատարմութիւն ընելով, փերջապէս ... գործակալը ... պաշտօնէն :

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Իսկիր 5 Մայիս :

Լոնտրա	109 ½	110
Ամստերտամ	170	171
Լիվոռնօ	446	448
Վիէննա	450	451
Ճենովա	171	
Հոլանտա	360	
Փարիզ	172 ½	

Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ